

Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet ve Toplumsal cinsiyet

- ▶ Cinsiyet (sex): kadın ya da erkek olmanın biyolojik yönünü ifade eder ve biyolojik bir yapıya karşılık gelir.
 - ▶ Cinsiyet demografik bir kategoridir.
 - ▶ Cins?
- ▶ Toplumsal cinsiyet (gender): kadın ya da erkek olmaya toplumun ve kültürün yüklediği anlamları ve beklentileri ifade eder.

-
- ▶ Kadınlarla erkekler arasındaki gerçek farklılıklar nelerdir?

- ▶ Gerçek farklılıklar bazı biyolojik özelliklerdir.
 - ▶ Doğuştan getirilen, öğrenilmemiş, değiştirilemez ve kalıcı farklılıklar kastedilir.
 - ▶ Kadınlarla erkekler arasındaki biyolojik farklılıklara **cinsiyet farklılıkları** denir.
 - ▶ XX şeklindeki kromozonlar kadınlarda, XY şeklindeki kromozonlarda erkeklerde bulunur.
 - ▶ Buna bağlı olarak da, cinsiyet organları, hormonol yapıları vb. farklılaşır (**Birincil cinsiyet özelliklerine bağlı farklılıklar**).
 - ▶ Ses farklılığı, vücut yapılarındaki farklılıklar (**ikincil cinsiyet özelliklerine bağlı farklılıklar**)

Toplumsal cinsiyet farklılıkları

- ▶ Toplumsal Cinsiyet farklılıkları nelerdir?

Toplumsal cinsiyet farklılıkları

- ▶ Toplumsallaşma sürecinde erkek ve kız çocuklarının öğrendikleri, kültürün cinsiyetlerine "uygun" bulunduğu duygu, tutum, davranış ve roller arasındaki farklılıklardır.
- ▶ Kadınların daha duyarlı, bakım verici olarak algılanmaları, öğretmen, hemşire vb. olmaları beklenmeleri
- ▶ Erkeklerin bağımsız, atılgan olmalarının ya da mühendis vb. olmalarının beklenmesi.

Cinsiyet kimliđi

- ▶ Kimlik → Ben kimim?
- ▶ İnsanın kendini tanımlama ve konumlamasının ifadesidir (Bilgin,2003).
- ▶ **Cinsiyet kimliği:** kişinin kendini kadın ya da erkek olarak tanımlamasıdır.
- ▶ **Cinsel kimlik:** kişinin kendini erkek ya da kadın hissetmesine bağlı cinsel yönelimi (karşıt cinsellik, eşcinsellik, biseksüellik, aseksüellik, transseksüellik)

Toplumsal cinsiyet kimliğinin kazanılması

- ▶ Kohlberg bilişsel gelişim kuramında bu sürecin üç aşamada tamamlandığını belirtir.
 - ❖ Cinsiyet kimliği (2 yaş civarı)
 - ❖ Cinsiyet kararlılığı (3-4 yaş civarı)
 - ❖ Cinsiyet değişmezliği (5-6 yaştan sonra)
 - ❖ *not: yaşlar farklı kültür ve kuramlara göre değişkenlik gösterebilir

Toplumsal cinsiyet rolleri

- ▶ Toplumun yazdığı “senaryo”
- ▶ Toplumun tanımladığı ve bireylerin yerine getirmelerini beklediği cinsiyetle ilişkili bir grup beklenti.
- ▶ Kadınlığın ve erkekliğin sosyal ortamlarda ifade edilişi

Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları

- ▶ KALIPYARGILAR:
- ▶ Bir grubun davranışları ve özellikleri hakkındaki genellenmiş inançlardır
- ▶ Bireysel düzeyde bilişsel şemalar olarak, toplumsal düzeyde de sosyal gruplara ilişkin sosyal temsiller olarak işlerler.

Kalıpyarguların Özellikleri ve İşlevleri

- ▶ **Davranışsal beklentilere yol açarlar**, bu beklentilere uygun davranılmasına (*kendini doğrulayan kehanet*) neden olurlar
- ▶ Sosyal olayların açıklanmasında işe yararlar. Olaylar kalıpyargulara uygun olarak açıklanmaya çalışılır.
- ▶ **Kalıpyargular bir kez uyarılınca, ilgili tepkiler bilinçsizce otomatik olarak ortaya çıkar.**
- ▶ **Bir gruba karşılaşıldığında**, toplum içinde o gruba ilişkin geliştirilmiş **genel algılar, inançlar harekete geçer** ve bunlar kalıpyargular olarak işler.
- ▶ Kategorileştirme sürecinin bir sonucudur.

Kalıpyargıların Özellikleri

- ▶ Sosyal dünyanın kolay algılanmasını, bilgi edinilmesini sağlar;
- ▶ Psikolojik ihtiyaçları (beğenilmek, onaylanmak..) karşılar;
- ▶ Kendilik değerini artırır ve olumlu sosyal kimlik oluşturur;
- ▶ Dış gruplara ilişkin olumsuz tutumları haklı çıkarır.
- ▶ Bilişsel süreçleri kolaylaştırırlar.
- ▶ Kolayca değişmezler.
- ▶ BİLİŞSELDİR
- ▶ GRUP ÜYELERİNİN EN YAYGIN ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN İNANÇLARDIR.

Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları

- ▶ **Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları:** toplumun bir grup olarak kadınların ve bir grup olarak da erkeklerin göstermelerini beklediği özelliklerdir.
- ▶ Kadına başka erkeğe başka kurallar?

CİNSİYET Kalıpyargıları

Duygusal

Nazlı

Bağımlı

Geveze

Güzel

Hassas

Zayıf

CİNSİYET Kalıpyargıları

Kalıpyargılar

Bağımsız

Güçlü

Yakışıklı

Kaba

Sert

Cesur

Kavgacı

Kalıpyargılar

Bağımsız

Güçlü

Yakışıklı

Kaba

ERKEK

Sert

Cesur

Kavgacı

Toplumsal Cinsiyet ve Önyargı

- ▶ Önyargı
- ▶ Belirli bir grubun üyelerine yönelik OLUMSUZ TUTUMDUR
- ▶ ÖNYARGI DUYGUSALDIR. HEDEF BİR GRUBA YÖNELİK OLUMSUZ DUYGULARA ÖNYARGI ADI VERİLİR

Toplumsal Cinsiyet Önyargısı

- ▶ En güçlü önyargılardan biri cinsiyet önyargılarıdır. Cinsiyet önyargıları kadına ya da erkeğe yönelik olumsuz tutumları ifade eder.
- ▶ Cinsiyet önyargıları dendiğinde öncelikle kadınlara yönelik önyargılardan söz edilmektedir ancak erkeklere yönelik önyargılar da vardır.

Toplumsal Cinsiyet ve Ayrımcılık

- ▶ Ayrımcılık
- ▶ Davranışsaldır
- ▶ İnsanları sırf grup üyelikleri nedeniyle dezavantajlı duruma koyup ona göre davranmaya ayrımcılık adı verilir.

Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı

- ▶ Cinsiyet ayrımcılığı, bireyin cinsiyetinden dolayı olumsuz davranışlara maruz kalması ya da lehine olabilecek bazı durumlardan mahrum bırakılmasıdır.
- ▶ Cinsiyet ayrımcılığı daha çok iş, eğitim ve sosyal yaşam alanlarında ortaya çıkmaktadır.
- ▶ Cinsiyet ayrımcılığı kişilerarası etkileşimlerde gözlenmektedir.

Cinsiyetçilik-Sexizm

- ▶ Erkek egemen toplumlarda kadınlara yönelik olumsuz tutumların hayata ayrımcılık olarak yansması sonucunda kadının sosyal, kültürel, politik ve ekonomik alanlarda erkeğe göre düşük konumlarda tutulmasıdır (Sakallı-uğurlu, 2002).
- ▶ **Düşmanca Cinsiyetçilik:** Kadının erkeğe göre zayıf ve ona bağımlı olarak algılanması, düşük seviyede görülmesi ve ayrımcılığa tabi tutulmasıdır.

Cinsiyetçilik-Sexizm

- ▶ **Korumacı Cinsiyetçilik:** Kadının korunması, yüceltilmesi ve sevilmesi gibi olumlu tutumları içermekle birlikte kadının erkeğe göre düşük seviyede olduğunu gösteren bir önyargıdır.
- ▶ **Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik:** Bu iki cinsiyetçiliğin birlikte bulunması durumu.

Cinsiyetçilik-Sexizm

- ▶ Ev: İşbölümünün kadınlar aleyhine olması
- ▶ Eğitim: Kızların daha az okutulmaları; sadece erkeklere veya sadece kızlara özel okulların olması
- ▶ İş: Bazı iş kollarının kadınlara veya erkeklere kapalı olması; kadınların işte yükselmesinin zor olması, aynı işi yapan kadın ve erkeklerin farklı ücret alması

Toplumsal Cinsiyet ve Bilim

- ▶ Araştırmalarda cinsiyet kullanımı?
 - ▶ Cinsiyet önemli bir demografik deęiřken
 - ▶ şerif'in gerçekçi grup çatışması deneyi''
 - ▶ Asch ve Milgram'ın sosyal etki deneyi
 - ▶ Kohlberg'in ahlak geliřimiyle ilgili kuramları

Kaynaklar

- ▶ Zehra Dökmen (2009). Toplumsal Cinsiyet (7. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.